

Едуард Бах
M.B., B.S., M.R.C.S., L.R.C.P., D.P.H.

ДВАНАДЕСЕТТЕ ЛЕЧИТЕЛЯ И ДРУГИ ЛЕКАРСТВА

Окончателно издание

ПУБЛИКУВАНА ЗА ПЪРВИ ПЪТ: 1933 г.
НОВО И РАЗШИРЕНО ИЗДАНИЕ: 1936 г.
ВТОРО РАЗШИРЕНО ИЗДАНИЕ: 1941 г.
НОВО И РЕДАКТИРАНО ИЗДАНИЕ: 1934 г.

ОКОНЧАТЕЛНО ИЗДАНИЕ ОТ 1941 ГОДИНА С БИБЛИОГРАФСКИ УВОД И БЕЛЕЖКИ
ПОД ЧЕРТА: 2011 г.

© 2012 The Bach Centre

Копирането и разпространението на това издание е разрешено за нетърговски цели при условие, че нищо да не се променя. Всички други права са запазени.

Превод от английски Боряна Петрова-Дешева

1.1

The Dr Edward Bach Centre
Mount Vernon
Bakers Lane
Brightwell-cum-Sotwell
Oxon OX10 0PZ
United Kingdom

Този труд за лечение бе завършен и издаден, и предоставен безплатно, така че хора като вас да могат да си помагат, било то в болест, или за да са здрави и силни.

- Едуард Бах, в изказване на 50-ия си рожден ден
24-и септември 1936 г.

УВОД ОТ ИЗДАТЕЛЯ

Началото на „Дванадесетте лечителя и други лекарства“ се корени във февруарското издание от 1930 година на журнал „Хомеопатичен свят“. Тук, под заглавието “Някои нови лекарства и нови приложения”, лекарят, станал хомеопат, Едуард Бах публикува изследване на пет растителни лекарства, от които три – Слабонога (*Impatiens*), Мимулус (*Mimulus*) и Клематис (*Clematis*) –ще са стартова точка за Баховата система на цветолечение. Тези лекарства са хомеопатично приготвени посредством разреждане и сукусия. Цветните есенции, каквито ги знаем днес, се появяват по-късно същата година с откриването на слънчевия метод за приготвяне.

До 1932 година броят на лекарствата нараства на дванадесет и Бах включва описанията им в малка книжка със заглавие „Освободи се“. Следващата пролет на 1933 година той вече търси още лекарства, но намира и време да пише и публикува, в това число два материала: „Дванадесетте големи лекарства“ и „Дванадесетте лечителя“, вторият отпечатан в Епсом, и една книжка

„Дванадесетте лечителя“, отпечатана в Марлоу. Много години по-късно Нора Уийкс си спомня как този последен ръкопис

...беше напечатан в памфлетна форма, и той [Бах] реши да го продава за по две пени, така че всеки да може да си го купи и да се възползва от билковите лекарства. По този начин се надяваше да покрие разходите за отпечатването на памфлета, защото, както обикновено, имаше малко излишни пари, но това така и не стана. Той изпращаше книжка на всеки, който му се примолеше и винаги забравяше да си поиска двете пенита.¹

През август 1933 година Бах пише на компанията „Чарлз Уилям Даниел“, която две години по-рано е издала книгата му „Изцери се сам“. Изпраща копие от памфлета си „Дванадесетте лечителя“ и малко допълнителен материал на пишеща машина, озаглавен „Четиримата помощници“, който представя нови лекарства, открити същата година. „Даниел“ публикуват „Дванадесетте лечителя и четиримата помощници“ през есента и една година по-късно, през 1934 година, пускат второ издание, което включва още три лекарства: „Дванадесетте лечителя и седемте помощници“.

До есента на 1935 година Бах е открил още 19 лекарства заедно с метода на варене за изготвянето им. С 38 готови лекарства той обявява, че системата е завършена.

---

1 Нора Уийкс, Медицинските открития на Едуард Бах, глава XVI.

Пише на „Даниел“, като временна мярка да отпечатат листовка от две страници с кратка информация за новите лекарства и да я включат в наличните бройки на „Дванадесетте лечителя и седемте помощници“. Скоро той се залавя с нов, окончателен вариант на книгата.

Това последно издание е с напълно променено представяне на лекарствата. Започвайки с първото издание на „Даниел“, Бах разграничава Лечителите (дванадесетте основни лекарства) от Помощниците (седем лекарства за продължителна употреба, когато изборът на лекуващия не е ясен). Сега, когато трябва да включи още деветнадесет лекарства в системата, той развива теорията, че всяко ново лекарство може да кореспондира на един от лечителите или помощниците.

Бах доста време се труди върху този модел, но така и не го довършва. Може би защото е в разрез със съвършената простота, която му се струва толкова правилна. Или може би някои лекарства не намират мястото си. Почти сигурно, той се съмнява, че подредбата има някакво практическо приложение: „тридесетте и осем състояния... просто описани“ са достатъчни “да се намери това състояние или смесица от състояния, които присъстват, за да се дадат необходимите лекарства.”² Имало ли е наистина значение дали хората се лекуват с лечители или помощници, или с нито едното, или и с двете?

---

2 От увода на Бах към „Дванадесетте лечителя и други лекарства“; виж стр. 14.

Накрая Бах напълно премахва разграничението лецителн/помощннцн н вместо товa класнфнцнрa 38-те лекарствa под седем общн темн. Тон е толковa рaднкaлен в рeдaкцнята сн, че нздaтелнте се трeвожат кaкъв щe e ефектът от промяната върху читателнте на книгaта. Те пншат на авторa:

Забелязваме, че сте запазили заглавието „Дванадесетте лецителн“, но книгaта в сегашната ѝ форма не посочва кои са те. Предлагаме да бъдат отбелязани със звездичка и този факт да се упомене в увода.³

Бах пренебрегва молбата да подчертае първите дванадесет, но добавя две изречения в края на увода за обяснение на заглавието. На вече завършен етап, нздaтелнте самн включват звезднчки и добавят своe последно изречение:

Нне сн [...] позволихме свободата да добавим към допълнителната ви бележка в увода следното: „Първоначалните дванадесет са отбелязани със звездичка.“ Добавихме звезднчките към имената в раздел „Лекарства“ и в списъка с имената.⁴

Завършената книга „Дванадесетте лецителн и други лекарствa“ e отпечатана на 50-ня рожден ден на Бах, 24

---

3 Пнсмо от Ч.У. Дaннел Ко до Едуард Бах, 27 юлн 1936.

4 Пнсмо от Ч.У. Дaннел Ко до Едуард Бах с дата 31 юлн 1936.

септември 1936 г. Според нарежданията на автора, издателите изтеглят и унищожават останалите бройки от предишното издание. Както си спомня Нора Уийкс,

Той винаги имаше обичая да унищожава всякакви записки, правени по време на изследванията си след достигането на окончателно заключение и публикуване на резултата. Считаше, че така няма да има противоречиви обяснения, които да озадачават учещия се; целта му беше да превърне лекуването на болестта в просто начинание и така да премахне страха в умовете от самата мисъл за болест.⁵

Изданието от 1936 година е последното, изготвено по времето на д-р Бах. Но само седмици след излизането от печат, той пише за нуждата от адаптиране и за по-голяма защита на простотата на завършената система. „Когато следващото издание на „Дванадесетте лечителя“ стане необходимо“, пише той до своя приятел Виктор Булен, „трябва да направим по-дълъг увод, твърдо поддържайки безопасността, простотата и чудодейните лечебни сили на лекарствата.“⁶

Бах диктува този дълъг увод на асистентката си Нора Уийкс на 30 октомври 1936 г. Това е едно от последните му дела в живота. Месец по-късно, на 27 ноември, той умира в съня си.

---

5 Нора Уийкс, Медицинските открития на Едуард Бах, глава XX.

6 Писмо до Виктор Булен с дата 26 октомври 1936.

Както трябвало да обещае, Нора Уийкс изпраща новия материал на „Ч.У. Даниел Ко“ в началото на декември 1936 г. Това е единствената забележителна промяна, когато изданието от 1941 година излиза от печат, така че този текст, състоящ се изцяло от думите на д-р Бах⁷, може да се смята за окончателна версия на книгата.

Оттогава „Дванадесетте лечителя и други лекарства“ не са излизали от печат. Преведена е на повечето основни езици – не винаги успешно – и е преминала през безброй редакции. През годините оригиналните описания на лекарствата остават неприкосновени⁸. Но другите части на текста са отворени за редакция и осъвременяване. Следвайки примера на Бах, уредниците на Bach Centre винаги са се отнасяли към „Дванадесетте лечителя“ като към жив текст, чиято работа е да представя и съхрани простотата на системата.

Светът се промени и вече не изглежда толкова важно текстът да се осъвременява по същия начин. Разполагаме с други способности да представяме подробна информация за дозировката, работата с животни и т.н.: уебсайтове, социални мрежи, курсове за обучение, и специализирани книги за всичко – от избор на лекарства за коне до правене на собствени тинктури.

Предизвикателството днес е в това да почетем

---

7 Освен незначителните промени в един раздел, направени от Нора Уийкс за изданието от 1941 г.: виж бележката под черта на 36 стр.

8 Изключение е махането на едно изречение от описанието на Бах за Скална Роза (Жълтак) – виж бележката под черта в основния текст.

оригиналното дело на Едуард Бах и неговите желания за бъдещето на терапията. Той би бил разочарован, че предхождащите 1936 година издания се преиздават и използват за нови тълкувания и усложняване на завършената система. Смятаме, че моментът е идеален да върнем ударението върху окончателното издание от 1941 година, без една променена дума и с бележки под черта, които да насочват читателя.

Същевременно работим с регистрирани терапевти към фондация „Бах“, за да изготвим нови преводи на този творчески труд на възможно най-много езици. Много от съществуващите преводи съдържат сериозни грешки и изготвянето на окончателни чуждоезични издания отдавна трябваше да е факт.

Есента на 2011 година, която посреща 75-та годишнина от смъртта на д-р Бах и 125-та годишнина от раждането му, изглежда подходящо време за предоставянето на този дар.

Джуди Рамзел Хауърд
Стефан Бол

*THE
TWELVE HEALERS*

and Other Remedies

By

Edward Bach

M.B., B.S., M.R.C.S., L.R.C.P., D.P.H.

УВОД

Тази система на лечение е най-съвършената такава, давана на човечеството в неговата жива памет.⁹ Тя има силата да лекува болестта и в своята простота може да се използва в домакинството.

Именно нейната простота в комбинация с целителните ѝ ефекти я прави толкова прекрасна.

Не е нужна нито наука, нито познание, освен простите методи, описани тук. И хората, които ще добият най-голяма облага от този Божи дар, са онези, които ще запазят чистотата ѝ: очистена от наука, очистена от теории, защото всичко в природата е просто.

Тази система на лечение, която ни бе открита по Божествен път, показва, че нашите стракове, грижи, тревоги и тям подобни отварят вратата за нахлуване на болестта. Следователно лекувайки страховете, грижите и тревогите си, ние не само се освобождаваме от заболяването си, но билките, дадени ни по милостта Божия, в допълнение ни отнемат страховете и грижите и ни оставят щастливи и в добро състояние.

---

9 Първите седем параграфа от увода са диктувани от Бах след публикуването на изданието от 1936 г. Виж увода на издателя за повече информация.

Тъй като билките лекуват нашите страхове, тревоги и грижи, нашите погрешки и провали, ние тях трябва да дирим и тогава болестта, независимо каква е, ще си тръгне от нас.

Има още малко да се изрече, защото разбиращият ум ще знае всичко това и дано има повече такива разбиращи умове, невъзпрепятствани от науката, да използват тези Божии дарове за облекчение и благословия на хората.

И така, зад всички болести се крият нашите страхове, тревоги, алчност, харесвания и неприязън. Нека ги изнамерим и изцелим и с тяхното изцеление ще си иде болестта, от която страдаме.

От незапомнени времена е известно, че Способите на Провидението са положили в природата превенцията и лечението на болестта с помощта на божествено обогатени билки, растения и дървета.¹⁰ Лековете на природата, изложени в тази книга, са доказали, че са благословени повече от другите в милостивото си дело; и че им е дадена силата да лекуват всички видове болести и страдания.

При лекуването на случаи с тези лекарства не е вземано предвид естеството на болестта. Лекува се индивида и с неговото подобрение болестта си отива, отхвърлена от натрупването на здраве.

Всички знаят, че една и съща болест може да има

---

¹⁰ Това изречение бележи началото на по-краткия увод, който се явява в изданието от 1936 г.

различни ефекти върху различните хора. Ефектите трябва да бъдат лекувани, защото те ни насочват към истинската причина.

Умът, бидейки най-деликатната и чувствителна част на тялото ни, показва началото и курса на болестта много по-определено отколкото тялото, съответно обликът на ума е избран да бъде водещ за това кое лекарство или лекарства са необходими.

При болест има промяна в настроението спрямо това в обикновения живот, и онези, които са наблюдателни, могат да забележат тази промяна често пъти преди болестта, а понякога и много по-рано. С лечение може да се предотврати самата изява на заболяването. Когато болестта присъства от дълго време, отново настроението на страдащия ще ни насочи към правилното лекарство.

Не гледайте болестта, мислете само за облика на живота на човека в беда.

Тридесетте и осем различни състояния са просто описани. И не би трябвало да срещате трудност нито за себе си, нито за другите, за намирането на това състояние или смесица от състояния, които присъстват, и съответно да си дадете необходимите лекарства, за да достигнете излекуване.

Заглавието,¹¹ „Дванадесетте Лечителя“, е запазено за тази книга, тъй като е познато на много читатели.

---

11 Този и следващият параграф са добавени към машинописния текст от изданието от 1936 година. Виж увода на редакторите.

Облекчаването на страданието беше толкова сигурно и полезно, дори когато имаше само дванадесет лекарства, че беше сметнато за необходимо да се представят на общественото внимание, без да се чака откриването на останалите 26, които завършват серията. Оригиналните дванадесет са отбелязани със звездичка.

ЛЕКАРСТВАТА

И причините, дадени за всяко от тях¹²

---

12 Срв. с изданието от 1936 година, където текстът се чете „Лекарствата и причините за даването на всяко”. Промяната в словореда най-вероятно е печатна грешка.

38 ЛЕКАРСТВА
са поставени под следните
7 ЗАГЛАВИЯ¹³

1. ЗА СТРАХ	18
2. ЗА НЕСИГУРНОСТ	20
3. ЗА НЕДОСТАТЪЧЕН ИНТЕРЕС КЪМ НАСТОЯЩИТЕ ОБСТОЯТЕЛСТВА	22
4. ЗА САМОТА	25
5. ЗА СВРЪХЧУВСТВИТЕЛНОСТ КЪМ ВЪЗДЕЙСТВИЯ И ИДЕИ	27
6. ЗА УНИНИЕ ИЛИ ОТЧАЯНИЕ	29
7. ЗА СВРЪХЗАГРИЖЕНОСТ ЗА СЕБЕ СИ ИЛИ ДРУГИТЕ	33

---

13 Имената на групите се основават на главните емоционални характеристики, които Бах идентифицира у всеки от седемте Бахови нозоди. Баховите нозоди са комплект хомеопатични лекарства, приготвени от бактерии, върху които Бах работи между 1919 и 1928 година. Виж Нора Уийкс, „Медицинските открития на Едуард Бах”, глави V и VI.

ЗА ОНЕЗИ, КОИТО ИЗПИТВАТ СТРАХ

***СКАЛНА РОЗА (ЖЪЛТАК)**

Спасителното лекарство.¹⁴ Лекарство за спешни случаи, когато дори изглежда, че няма надежда. При злополука или внезапно заболяване, или когато пациентът е много уплашен или ужасен, или ако състоянието е достатъчно сериозно да причини голям страх у околните. Ако пациентът не е в съзнание, устните му може да се навлажнят с лекарството. Може да са необходими и други лекарства в допълнение, например при несвяст, който е дълбоко, сънно състояние – Клематис; при мъка – Агримония, и прочие.

***МИМУЛУС**

Страх от светски неща, болест, болка, злополуки, бедност, от тъмно, от самота, от лош късмет. Страховете от ежедневиия живот. Тези хора тихо и скришом понасят своя страх, не говорят свободно за него пред другите.

---

¹⁴ Това първо изречение е пропускано от последните издания на книгата. Д-р Бах комбинира пет лекарства и ги нарича „спасително лекарство” и някои читатели се обърват, че същото име е използвано за описанието на Скална Роза.

ДИВА СЛИВА (ДЖАНКА)

Страх от пренапрежение на ума, от загуба на разума, от извършване на страховити и ужасни неща, от пожелаване и познаване на злото, но въпреки това има налични мисъл и импулс за деяние.

ТРЕПЕТЛИКА

Бегли, неясни страхове, за които не може да се даде обяснение или причина.

Въпреки това пациентът може да се страхува, че предстои да се случи нещо ужасно, което и той не знае какво е.

Тези бегли, необясними страхове може да го преследват и денем, и нощем.

Страдалците често се страхуват да кажат тревогите си на друг човек.

ЧЕРВЕН КЕСТЕН (КОНСКИ)

За онези, на които им е трудно да не се тревожат за другите хора.

Често те са спрели да се безпокоят за себе си, но за онези, които обичат, могат да страдат много, често предчувствайки, че предстои да им се случи нещастие.

ЗА ОНЕЗИ, КОИТО СТРАДАТ ОТ НЕСИГУРНОСТ

***ЦЕРАТОСТИГМА (ЗЪБНА ТРЕВА)**

Онези, които нямат достатъчно увереност в себе си да вземат решения.

Те непрестанно търсят съвет от други и често пъти биват подвеждани.

***СКЛЕРАНТУС (ХРУЩЯЛКА)**

Онези, които дълбоко страдат, не можейки да изберат между две неща, първо едното изглежда правилно, после другото.

Те обикновено са тихи хора и понасят трудността си сами, тъй като не са склонни да я обсъждат с други.

***ТИНТЯВА**

Онези, които лесно се обезкуражават. Може и добре да напредват в болестта или в делата от ежедневието, но всяко малко закъснение или пречка причиняват съмнение и скоро ги обезсърчават.

УЛЕКС (ПРЕЩИП)

Много голяма безнадеждност, отказали са се от всяка надежда, че нещо може да се направи за тях.

При убеждение или за да угодят на другите, може да опитат други лечения, като в същото време уверяват околните, че надеждата за облекчение е твърде малка.

ГАБЪР

За онези, които чувстват, че нямат достатъчно сила, умствено или физически, да носят бремето на живота върху плещите си; делата от ежедневието изглеждат прекалени за постигане, макар че те обикновено успешно изпълняват задълженията си.

За онези, които вярват, че някаква част от ума или тялото трябва да бъде подсилена, преди да започнат да вършат работата си с леснина.

ДИВ ОВЕС (ОВСИГА)

Онези, които имат амбиции да направят нещо забележително в живота си, които желаят по-голяма опитност и искат да се радват на всичко възможно, да грабят от живота с пълни шепи.

Тяхното затруднение е да определят в каква посока да тръгнат, защото макар амбициите им да са големи, никое призвание не надделява повече от другите.

Това може да доведе до забавяне и неудовлетворение.

ЗА НЕДОСТАТЪЧЕН ИНТЕРЕС КЪМ НАСТОЯЩИТЕ ОБСТОЯТЕЛСТВА

***КЛЕМАТИС (ПОВЕТ)**

Онези, които са сънливи, успани, не напълно будни, нямат голям интерес към живота. Тихи хора, не особено щастливи от настоящите обстоятелства, живеят повече в бъдещето, отколкото в настоящето; живеят с надежди за по-щастливи времена, когато идеалите им може да се сбъднат. В болест правят малко или никакво усилие да се оправят и в някои случаи може дори да желаят смъртта с надежда за идни, по-добри времена или за среща с любим човек в отвъдното.

НОКЪТ

Онези, които живеят предимно в миналото, свързано с време на голямо щастие или със спомени за загубен приятел, или с амбиции, които са останали неосъществени. Те не очакват по-нататъшно щастие като това, което са имали.

ДИВА РОЗА (ШИПКА)

Онези, които без видимо достатъчна причина се оттеглят от всичко, което се случва, и просто се плъзгат по живота, такъв, какъвто дойде, без да полагат никакво усилие да оправят нещата или да намерят малко радост. Те са се предали в битката на живота, без да се оплакват.

МАСЛИНА

Онези, които са имали голямо умствено или физическо страдание и са толкова изтощени и изхабени, че чувстват липсата на всякаква сила за каквото и да е усилие. Ежедневието за тях е тежък труд, без удоволствие.

БЯЛ КЕСТЕН

За онези, които не могат да избегнат навлизане на нежелани мисли, идеи и аргументи в умовете си. Обикновено, когато интересът към настоящия момент не е достатъчно силен да държи ума събран.

Мисли, които тревожат или се задържат, или за известно време изчезват и после пак се връщат. Сякаш обикалят наново и наново и предизвикват умствено терзание.

Присъствието на такива неприятни мисли гони покоя и пречи на мислите за текущата работа или удоволствие.

СИНАП

Онези, които са податливи на моменти на меланхолия или дори отчаяние, сякаш студен, тъмен облак ги е засенчил и скрил свелината и радостта от живота. Може да не са в състояние да дадат причина или обяснение за подобни пристъпи.

При такива условия е почти невъзможно да изглеждат щастливи или ведри.

КЕСТЕНОВА ПЪПКА

За онези, които не се възползват напълно от наблюдението и опита и им е нужно по-дълго време, отколкото на други, да научат уроците си от ежедневието.

Докато за някои един опит е достатъчен, тези хора намират за нужно да опитат пак, дори няколко пъти, преди да си научат урока.

Затова, за тяхно съжаление, те повтарят една и съща грешка при различни случаи, когато само един път е могъл да бъде достатъчен, или пък наблюдението на другите е могло да им спести дори първия грешен опит.

ЗА САМОТА

*ХОТОНИЯ (ВОДНА ТЕМЕНУГА)

За онези, които в здраве или болест обичат да са сами. Много тихи хора, които се движат безшумно, говорят малко и много нежно. Много независими, способни и уверени в себе си. Почти освободени от мненията на другите. Те са сдържани, не закачат другите и си вървят по своя път. Често умни и талантиливи. Техният мир и спокойствие са благословия за тези около тях.

*СЛАБОНОГА (НЕТЪРПЕНИЕ)

Онези, които са бързи в мисли и действия и които желаят всичко да се свърши без колебание или бавене. Когато са болни, нямат търпение по-бързо да се изцерят.

Много им е трудно да са търпеливи с хора, които са бавни, тъй като за тях това е неправилно и е загуба на време, и ще се старят да направят подобни хора по-бързи във всяко едно отношение.

Често предпочитат да работят и мислят сами, за да правят всичко със собственото си темпо.

КАЛУНА

Онези, които винаги търсят команията на всеки, който е на разположение, тъй като им е нужно да обсъждат собствените си дела с другите, независимо кои са. Те са много нещастни, ако трябва да са сами за какъвто и да е период от време.

ЗА СВРЪХЧУВСТВИТЕЛНОСТ КЪМ ВЪЗДЕЙСТВИЯ И ИДЕИ

***АГРИМОНИЯ (КАМШИК)**

Приветливи, ведри и весели хора, които обичат спокойствието и се натъжават от препирни и кавги и за избягването им са готови да се откажат от много.

Макар и да имат грижи и да се измъчват и да не намират покой в ума или тялото си, те крият тревогите си зад хумора и шегите и са смятани за много добри приятели. Често имат прекомерна употреба на алкохол или наркотици, за да се стимулират и да се подпомогнат да понесат изпитанията с ведрина.

***ЧЕРВЕН КАНТАРИОН**

Мили, тихи и нежни хора, които са прекомерно загрижени да помагат на другите. Пренатоварват се в усилията си.

Желанието им така избуява, че стават по-скоро слуги, отколкото доброжелателни помощници. Добрата

им природа ги кара да правят повече, отколкото са длъжни, и вършейки това, може да пренебрегнат личната си мисия на този свят.

ОРЕХ

За онези, които имат конкретни идеи и амбиции в живота и ги изпълняват, но в редки случаи се изкушават да бъдат отклонени от идеите, целите и работата поради ентузиазма, убежденията и непреклонните мнения на други хора.

Лекарството дава постоянство и защита срещу външни влияния.

ИЛЕКС (ДЖЕЛ)

За онези, които понякога са върхлитани от мисли на ревност, завист, отмъстителност или подозрение.

За различните форми на раздразнение.

Могат много да страдат в себе си, често пъти без действителна причина за нещастieto си.

ЗА УНИНИЕ ИЛИ ОТЧАЯНИЕ

ЛИСТВЕНИЦА

За онези, които не се смятат за достатъчно добри или способни, колкото околните. Те очакват провал, чувстват, че никога няма да успеят и съответно не рискуват, нито правят достатъчно голямо усилие да постигнат нещо.

БОР

За онези, които се обвиняват. Дори когато постигат успехи, те си мислят, че са могли и по-добре и никога не са доволни от усилията или резултатите си. Те са трудолюбиви и дълбоко страдат от погрешките, които си приписват.

Понякога някои грешки се дължат на другото, но дори тогава те поемат отговорност.

БРЯСТ

Онези, които си вършат работата, следват призиванието на живота си и се надяват да постигнат нещо значимо, често пъти в полза на човечеството.

Понякога може да имат периоди на депресия, когато чувстват, че задачата, която са си поставили, е твърде трудна и непосилна за едно човешко същество.

СЛАДЪК КЕСТЕН

За онези моменти, в които терзанието е толкова голямо, че изглежда непоносимо.

Когато умът или тялото усеща, че е на предела на издържливостта и че е време да се откаже.

Когато изглежда, че предстоят само разруха и опустошение.

ЗВЕЗДАТА НА ВИТЛЕЕМ (ГАРВАНСКИ ЛУК)

За онези, които са в голяма беда при условия, причиняващи им дълбоко нещастие.

Шокът от сериозна новина, от загубата на някой любим човек, уплаха след катастрофа и т.н.

За онези, които към момента отказват утешение, това лекарство носи облекчение.

ВЪРБА

За онези, които са пострадали от беда или нещастие и им е трудно да ги приемат без оплакване или негодувание, тъй като съдят за живота по това какъв успех им носи.

Те чувстват, че не са заслужили толкова голяма изпитание, че е било несправедливо и изпитват горчивина.

Често пъти проявяват по-малко интерес или активност в неща, които преди са им носили радост.

ДЪБ

За онези, които се борят с всички сили да се оправят или така подхождат към делата от ежедневието си. Те ще опитват едно или друго нещо, макар случаят им да изглежда безнадежден.

Те ще се борят. Изпитват недоволство от себе си, ако болестта им попречи да си изпълняват задълженията или да помагат на другите.

Те са смели хора, борещи се с големи трудности, без да губят надежда или напористост.

ДИВА ЯБЪЛКА

Това е лекарство за очистване.

За онези, които чувстват, че имат нещо не съвсем чисто у себе си.

Често е нещо от отявлено малка значимост. При други може да има по-сериозна болест, която почти е недогледана в сравнение с това, върху което са се концентрирали.

И двата типажа нямат търпение да се освободят от конкретното нещо, което се откроява като най-голямо в умовете им и което изглежда толкова важно за тях, че трябва да се изцери.

Обезверяват се, ако лечението не сработи.

Бидейки чистач, това лекарство пречиства рани, ако пациентът има причина да смята, че в него е влязла отрова, която трябва да се изтегли.

ЗА СВРЪХЗАГРИЖЕНОСТ ЗА СЕБЕ СИ ИЛИ ДРУГИТЕ

***ЦИКОРИЯ**

За онези, които са много загрижени за нуждите на другите. Склонни са да прекаляват в обгрижването на деца, близки, приятели, винаги намират нещо, което да оправят. Те все са заети да поправят това, което смятат за грешно и това им носи удовлетворение. Желаят тези, за които се грижат, да са близо до тях.

***ВЪРБИНКА**

За онези с фиксирани принципи и идеи, които са уверени, че те са правилни, и много рядко се променят.

Имат голямо желание да наложат на всички около себе си своето виждане за живота.

Имат силна воля и голям кураж, когато са убедени в нещата, които искат да проповядват.

В болест ще се борят дълго, след като мнозина други са се отказали.

ЛОЗА

Много способни хора, сигурни във възможностите си и убедени в успеха.

Бидейки толкова сигурни, те смятат, че ще е от полза за другите, ако бъдат убедени да правят нещата като тях или както те считат за правилно. Дори в болест ще командват болногледачите си.

Могат да са много полезни в спешни случаи.

БУК

За онези, които изпитват нужда да виждат повече добро и красота във всичко наоколо. И макар много неща да изглеждат нередни, те искат да виждат как доброто пониква отвътре. За способността да бъдат по-толерантни, меки и разбиращи различните пътища, по които всеки индивид или явление вървят към своето собствено съвършенство.

СКАЛНА ВОДА

За онези, които водят много строг начин на живот. Те се лишават от много радости и удоволствия в живота, защото смятат, че ще попречат на работата им.

Те са сурови господари към себе си. Искат да са здрави, силни и активни и ще направят всичко, което вярват, че ще ги поддържа такива. Надяват се да служат за пример на другите, така че да последват идеалите им и в резултат да станат по-добри хора.

УКАЗАНИЯ

На онези, които не могат да се лекуват сами или да си приготвят смесите, може да се осигури лечение и лекарства след заявка до:¹⁵

ЦЕНТРАЛИ:

ЕКИПЪТ НА Д-Р БАХ¹⁶
„Уелспрингс“¹⁷ и „Маунт Върнън“¹⁸,
Сотуел, Уолингфърд,
Бъркс.¹⁹

-
- 15 С изключение на по-дългия увод, диктуван от Бах преди смъртта му, страници 36 и 37 са единствените страници, по които изданието от 1941 година се отличава от това от 1936 г. Нора Уийкс ги редактира за удобство на читателите, за да знаят, че лекарства (и помощ в избора им) има в „Bach Centre“: виж стр. 26 от факсимилето на изданието от 1936 година на:
www.bachcentre.com/centre/download/healers1936.pdf.
  - 16 Екипът през 1941 година включва Нора Уийкс (асистент и биограф на д-р Бах), Виктор Булен и Мери Талбот.
  - 17 „Уелспрингс“ е собственост на Мери Талбот и се използва от Бах за прегледи на пациенти и като адрес за кореспонденция. Мери Талбот напуска екипа и заминава по някое време след 1940 г. Къщата, която още съществува, е частна собственост.
  - 18 Бах и Нора Уийкс се пренасят в „Маунт Върнън“ през 1934 г. Днес „Маунт Върнън“ е собственост на Лечителски тръст „Д-р Едуард Бах“, регистрирана благотворителна организация, и в него се помещава „Bach Centre“. Виж „Историята на Маунт Върнън“, Джуди Рамзел Хауърд.
  - 19 До 1974 година Сотуел е част от графство Бъркшир, когато районът около Уолингфърд и Дидкот се прехвърля към Оксфордшир по силата на Закона за местното управление от 1972 година.

Зареждане с лекарства може да се осигури от следните фармацевти:

Messrs. KEENE & ASHWELL,²⁰
38 New Cavendish Street,
London, W.1.

Messrs. NELSON & Co., LTD.,²¹
73 Duke Street,
Grosvenor Square,
London, W.I.

Шишета със:

	ш.	п. ²²
Едно лекарство .		8 (п. разходи 2 п.)
12 лекарства .	5	0 (п. разходи 4 п.)
Комплекът от 38 л .	15	0 (п. разходи 6 п.)

---

20 Keene & Ashwell вече не са в бизнеса. На адреса се помещава компания, която зарежда с винарско оборудване.

21 Хомеопатична аптека Nelson & Co продължава да е в бизнеса на Дюк Стрийт, като произвеждат и продават лекарства с марката *Bach® Original Flower Remedies*.

22 Цените от 1941 година са дадени в шилинги (ш.), където един шилинг е равен на днешната монета от 5 пени и 12 стари пенита се равнявали на един шилинг. Пълен комплект лекарства плюс пощенските разходи е излизал под 78 пенса.

МЕТОДИ НА ДОЗИРАНЕ²³

Тъй като всички тези лекарства са чисти и безвредни, няма опасност от даването им твърде много или твърде често, макар че съвсем малки количества са необходими да послужат като една доза. И никое лекарство не може да навреди, дори да се окаже, че не е това, което е нужно за случая.

За приготвянето на капете две капки от оригиналното „запасно“ шише с концентрат в малко шише почти пълно с вода. Ако е нужно да се съхрани за известно време, може да се добави малко бренди за консервиране.

Това е шишето, което се използва за дозите, като се вземат само две-три капки от него и се приемат с малко вода, мляко или с каквото е удобно, и друго не е нужно.

При спешни случаи дозите могат да се дават през няколко минути, докато настъпи подобрене. При тежки случаи се дават през половин час, а при стари, хронични, случаи – на всеки два-три часа или пък по-начесто, или по-нарядко според нуждата на пациента.

---

23 Указанията за дозировка в последните издания на „Дванадесетте лечителя“ са основно пренаписани, за да срещнат въпросите и нуждите на ползвателите. Сравнете, например, страници 23 и 24 от www.bachcentre.com/centre/download/healers.pdf, изданието от 2009 година на Bach Centre.

При онези в безсъзнание, начесто навлажнявайте устните.

При болка, схващане, възпаление или друг локален проблем, да се включи и мехлем. Или пък накапете няколко капки от шишето в купа с вода, накиснете парче плат и с него покрийте болното място. Платът може да се навлажнява от време на време.

Може да се окаже полезно и допълнително втриване или къпане във вода с добавени няколко капки от лекарството.

МЕТОД НА ПРИГОТВЯНЕ²⁴

Два са методите за приготвянето на тези лекарства.

Слънчев Метод

Взема се купа от тънко стъкло и почти се пълни с възможно най-чистата налична вода, по възможност от извор наблизно.

Цветовите на растението се берат и незабавно се потапят във водата, така че да покрият повърхността ѝ и се оставят на ярка слънчева светлина за три или четири часа, или за по-малко, ако покажат признаци за повяхване. След това цветовете внимателно се обират и водата се налива в шишета, така че да са пълни на половина. След което шишетата се допълват с бренди за съхраняване на лекарството. Тези шишета са запасни²⁵ и не се използват

---

24 Към края на 1970 г. Нора Уийкс решава да изтегли от книжния пазар една книга за приготвянето на лекарства, която е написала с Виктор Булен, поради тревогата, че есенции, приготвени по методите на Бах, могат да се вземат за част от системата му, независимо от вида на растенията. В същото време е махната и по-голяма част от този раздел. Bach Centre преиздава книгата на Уийкс и Булен през 1998 година: виж увода към „Цветните лекарства на Бах: Илюстрации и приготвяне”.

25 Бах нарича майчините тинктури „запасни лекарства” и прави дозираното лекарство директно от майчината тинктура. Всъщност нормалният процес на разреждане включва три фази: енергизирана вода, смесена с бренди, за правенето на майчина тинктура;

директно за даване на дози. От тях се вземат две-три капки, които се прехвърлят в друго шише и от него вече се лекува пациента, така че „запасните“²⁶ да се запазят като наличност. Закупените от аптеките да се използват по същия начин.²⁷

Следните лекарства са приготвени по изложения по-горе метод:

Агримония, Червен Кантарион, Цератостигма, Цикория, Клематис, Тинтява, Улекс, Калуна, Слабонога, Мимулус, Дъб, Маслина, Скална Роза, Скална Вода, Склерантус, Див Овес, Върбинка, Лоза, Водна Теменуга, Цвят от Бял Кестен.²⁸

Скална Вода. Отдавна е известно, че някои кладенци и извори имат силата да лекуват хора и са се прочули с качествата си. Може да се използва всеки кладенец или извор, който е известен с лечебната си сила и е запазен в естественото си състояние, неувреден от човешка намеса.

майчината тинктура се разрежда в съотношение 2 капки към 30 мл. бренди за правенето на „запасното“ лекарство; и „запасното“ лекарство после се разрежда по описания в раздела за Дозиране начин. Не е ясно защо в този пасаж Бах говори само за две фази, но е вероятно да не е взел предвид междинната фаза, необходима за хората, които изработват малки количества за лична употреба.

26 Под „запасни“ разбирай „майчини тинктури“ – виж предишната бележка под черта.

27 Зарежданията от аптеките са били със стандартно силни запасни лекарства.

28 „Цвят от Бял Кестен“ е наречен така, за да се разграничи от пъпките от същото дърво, използвани за приготвяне на Кестенови Пъпки. Виж метода на варене, изложен по-долу.

МЕТОД НА ВАРЕНЕ

Останалите лекарства са приготвени посредством варене, както следва:

Образците, както ще бъдат описани, са варени половин час в чиста вода.

Прецедената течност е налята в шишета до половина и после, след охлаждането ѝ, е добавено бренди, както в предишния метод, за консервиране.

Кестенова Пъпка. За това лекарство пъпките се събират от Бял Кестен, непосредствено преди да се разлистят.

За другите лекарства цветът трябва да се използва заедно с малки парчета от дръжките и с млади листа, ако има такива.

Всички изложени лекарства може да се намерят диворастящи на Британските острови, освен Лозата, Маслината и Цератостигмата, макар някои да са родом от други страни от средна и южна Европа до северна Индия и Тибет.

Общоизвестните и ботанически имена на всяко лекарство, както следва:

* АГРИМОНИЯ	.	<i>Agrimonia Eupatoria</i> ²⁹
ТРЕПЕТЛИКА	.	<i>Populus Tremula</i>

---

²⁹ Удобството при латинските имена е, че само първата дума се изписва с главна буква: *Agrimonia eupatoria*. В първите издания на Дванадесетте лечителя и други лекарства и двете думи са изписани с главни букви и ние сме ги оставили така.

БУК . . .	<i>Fagus Sylvatica</i>
* ЧЕРВЕН КАНТАРИОН	<i>Erythræa Centaurium</i> ³⁰
* ЦЕРАТОСТИГМА	<i>Ceratostigma Willmottiana</i> ³¹
ДИВА СЛИВА . . .	<i>Prunus Cerasifera</i>
КЕСТЕНОВА ПЪПКА	<i>Æsculus Hippocastanum</i>
* ЦИКОРИЯ . . .	<i>Cichorium Intybus</i>
* КЛЕМАТИС . . .	<i>Clematis Vitalba</i>
ДИВА ЯБЪЛКА . . .	<i>Pyrus Malus</i> ³²
БРЯСТ . . .	<i>Ulmus Campestris</i> ³³
* ТИНТЯВА . . .	<i>Gentiana Amarella</i>
УЛЕКС . . .	<i>Ulex Europæus</i>
КАЛУНА . . .	<i>Calluna Vulgaris</i>
ИЛЕКС . . .	<i>Ilex Aquifolium</i>
НОКЪТ . . .	<i>Lonicera Caprifolium</i>
ГАБЪР . . .	<i>Carpinus Betulus</i>
* СЛАБОНОГА . . .	<i>Impatiens Roylei</i> ³⁴

---

30 Латинското име на растението е по международния кодекс на ботаническата номенклатура. Правилата понякога се променят и някои от имената в текста от 1941 година сега се остарели. Съвременното име на растението Червен Кантарион, например, сега е *Centaurium umbellatum*.

31 Окончанието –ма в гръцкия език не е за женски род и правилното латинско име за това растение е *Ceratostigma willmottianum*. Ние сме запазили *willmottiana* поради по-широката приемственост на този вариант в книгите за лекарствата.

32 Съвременното име е *Malus sylvestris*. *Malus pumila* често е използвана като синоним по етикети на продукти и в книги.

33 Съвременното име е *Ulmus procera*.

34 Съвременно име *Impatiens glandulifera*.

ЛИСТВЕНИЦА .	<i>Larix Europea</i> ³⁵
* МИМУЛУС .	<i>Mimulus Luteus</i> ³⁶
СИНАП .	<i>Sinapis Arvensis</i>
ДЪБ . .	<i>Quercus Pedunculata</i> ³⁷
МАСЛИНА .	<i>Olea Europæa</i>
БОР . .	<i>Pinus Sylvestris</i>
ЧЕРВЕН КЕСТЕН.	<i>Æsculus Carnea</i>
* СКАЛНА РОЗА .	<i>Helianthemum Vulgare</i> ³⁸
СКАЛНА ВОДА .	
* СКЛЕРАНТУС .	<i>Scleranthus Annuus</i>
ЗВЕЗДАТА НА ВИТЛЕЕМ	<i>Ornithogalum Umbellatum</i>
СЛАДЪК КЕСТЕН	<i>Castanea Vulgaris</i> ³⁹
* ВЪРБИНКА .	<i>Verbena Officinalis</i>
ЛОЗА .	<i>Vitis Vinifera</i>
ОРЕХ .	<i>Juglans Regia</i>
* ХОТОНИЯ .	<i>Hottonia Palustris</i>
БЯЛ КЕСТЕНТ .	<i>Æsculus Hippocastanum</i>
ДИВ ОВЕС .	<i>Bromus Asper</i> ^{†40}
ДИВА РОЗА .	<i>Rosa Canina</i>
ВЪРБА . .	<i>Salix Vitellina</i>

† Bromus е древна дума, която означава Овес.⁴¹

35 Съвременно име *Larix decidua*.

36 Съвременно име *Mimulus guttatus*.

37 Съвременно име *Quercus robur*.

38 Съвременно име *Helianthemum nummularium*.

39 Съвременно име *Castanea sativa*.

40 Съвременно име *Bromus ramosus*.

41 Тази бележка за Див Овес е част от текста от 1941г.

И нека винаги носим радост и признателност в сърцата си, че Великият Създател на всичко, що е, в Своята Любов към нас, е създал билките по полята да ни церят.

За повече информация за д-р Бах и неговото дело ...
За насоки в самолечението с лекарствата на д-р Бах...
За препоръчани книги...
За помощ в избора на лекарства...
За достъп до напълно обучени терапевти...
За образование...
За безплатно теглене...
За мнение и коментар...
За бюлетини...
За връзки с информация на много езици...

www.bachcentre.com